

فرا تهران

گزارشی از حضور چشمگیر استان هادر جشنواره تئاتر فجر

تمایلی از نمایش «مردمان مرد»

شکستن دیوار تهران

باران شدی، از استان قزوین، نمایش «هاراگیری» از استان فارس، نمایش «لیدر» از استان گیلان، نمایش «شیخ» از استان خوزستان و نمایش های «پهلوان قلیچ»، «نذرعباس» و «دختران» از شهرستان های استان تهران از آثار تولیدی حوزه هنری است که در این رویداد هنری به نمایش درآمد. حضور گسترده هنرمندان فراتهرانی در جشنواره تئاتر فجر چهل و یکم، ظرفیت های چشمگیر استان ها در تئاتر را به نمایش گذاشت و نشان داد عبور از دیوارهای تهران، می تواند فرصت های تازه ای پیش روی جشنواره های هنری کشور ایجاد کند. فرصتی که در گفت و گویا کارگردانان دواثر و بررسی یکی دیگر از آثار استانی جشنواره چهل و یکم تئاتر فجر، آن را مرور کرده ایم.

می گرفت اما هیچ وقت با محوریت آنها آماده نمی شد. امسال اما محور فجر ۴۱، فرا تهران بود. در میان گروه های حاضر در جشنواره چهل و یکم تئاتر فجر، سهم گروه های مراکز استانی حوزه هنری قابل توجه است. از میان این گروه ها در بخش «تئاتر صحنه ای» جشنواره، ۱۵ گروه ارتباطی مستقیم یا غیرمستقیم با مراکز استانی حوزه هنری داشتند و از طریق این مراکز به جشنواره امسال رسیدند. نمایش «آهوان» از استان خراسان رضوی، نمایش های «سیمرغ» و «شاه اسماعیل» از استان اردبیل، نمایش «لاپیرنت» از استان آذربایجان غربی، نمایش «مردمان مرد» از استان سیستان و بلوچستان، نمایش های «کلاه قرمزی» و «بسم زبانی» از استان البرز، نمایش «مطرب آقا» از استان مازندران، نمایش «شاید

نقاط کشور نمایانگر برآورده شدن این هدف است. بیراه نیست اگر جشنواره چهل و یکم تئاتر فجر را «جشنواره فرا تهران» بدانیم؛ فرصتی برای درخشش گروه های تئاتر از سراسر کشور. مستقل از نتایج جشنواره و بدون دیدن فهرست برندگان جشنواره امسال، با خیال راحت و بدون تردید می شود گفت برنده اول و آخر جشنواره تئاتر فجر ۴۱، هنرمندان غیرتهرانی بودند؛ هنرمندانی که از فرصت دبیرخانه جشنواره استفاده کردند و صحنه این جشنواره را به تسخیر خود درآوردند. حالا پس از جشنواره چهل و یکم، کمتر کسی است که نتواند به ظرفیت ها و توانمندی های هنرمندان تئاتر استان ها اقرار کند. هنرمندان استانی در جشنواره امسال صحنه گردان صحنه ای شدند که همیشه، کم و بیش، در اختیار آنها قرار

چهل و یکمین دوره جشنواره تئاتر فجر در حالی برگزار شد که با وجود برخی پیش بینی ها و موج تحریم گروهی از اهالی تئاتر، در نهایت با استقبال خوبی همراه بود. اما آنچه این جشنواره را با جشنواره های قبل متفاوت کرد، حواشی جشنواره نبود بلکه رویکرد متفاوت مسئولان برگزارکننده این جشنواره بود که توجه ویژه به گروه های استانی سایر استان ها را با جشنواره های قبل متفاوت کرد، حواشی جشنواره نبود بلکه رویکرد متفاوت مسئولان برگزارکننده این جشنواره بود که توجه ویژه به گروه های استانی داشتند. در این رابطه کوروش زارعی دبیر جشنواره نیز در آیین رونمایی از پوستر جشنواره گفته بود: «امسال سال شهرستان ها و توجه به استعدادها و نخبه های تئاتر شهرستان ها است.» حضور ۱۰۰ گروه نمایشی از اقصی

سید رسول حسینی
خبرنگار

«پهلوان قلیچ»، شمایل قهرمانی شبیه حاج قاسم

روشن می کنند. جشنواره تئاتر فجر بدون گروه های اسمی هم خوب برگزار شد و این موضوع جای تشکر دارد.»

حضور تماشاگران در هر چهار اجرا ما را شگفت زده کرد و انرژی ما را مضاعف کرد. خدا را شاکریم که تماشاگر از نمایش ما لذت برد و در کشاکش نمایش ما تفکر کرد. به نظر من اینک مخاطب با کار ما ارتباط خوبی گرفت یکی از مهم ترین نکاتی است که ما بر اساس آن می توانیم بگوییم موفق بوده ایم. واقعاً جا دارد که از همکارانم تشکر کنم که اکثر آکار اولی بودند و سختی هشت ماه تمرین را به جان خریدند تا نمایشی زیبا را مقابل چشمان مخاطب اجرا کنند.»

محمدیان در انتها تأکید می کنند: «فضای جشنواره امسال خیلی جذاب بود، مملو از گروه های با استعداد و خلاق شهرستانی که با نیروی جوانی خود آینده تئاتر را

هنرمندان شهرستان های استان تهران به اندازه ساکنان این کلانشهر در ویرتین فرهنگ و هنر کشور سهم ندارند و برای همین، حضور سه تئاتر از این شهرستان ها در چهل و یکمین جشنواره تئاتر فجر را می توان یک اتفاق مهم دانست. یکی از این تئاترها، نمایش «پهلوان قلیچ» بود جای خود را در ویرتین تئاتر کشور باز کرد. رضا محمدیان، نویسنده و کارگردان این تئاتر درباره «پهلوان قلیچ» می گوید: «بعد از شهادت سردار سلیمانی، جرقه های اولیه این نمایشنامه در ذهن بنده شکل گرفت و به کمک خانم سوگل تاجیک سعی کردیم قهرمانی را ترسیم کنیم که قصه وی از جهات مختلف به حاج قاسم نزدیک می شود.»

او ادامه می دهد: «با توجه به اینکه نمایش یک قهرمان را ترسیم می کنند، پیش بینی می کردیم که مورد استقبال تماشاگران قرار بگیرد ولی در واقع

یک روایت هنری از یک قیام تاریخی در «مردمان مرد»

محبی به قیام مردم سیستان پس از واقعه عاشورا است. قیامی که تاریخ آن را به عنوان نخستین قیام شیعیان به خونخواهی امام حسین (ع) ثبت کرده است. اهالی سیستان بلافاصله پس از شنیدن خبر شهادت امام حسین (ع) و یارانانشان در صحرای کربلا، علیه حاکم اموی این منطقه قیام و نام خود را در تاریخ جاودانه می کنند. «مردمان مرد» تلاشی هنری برای روایت این قیام است. محبی در باره نگارش نمایشنامه «مردمان مرد» هم می گوید: «با توجه

به منابع بسیار زیاد برای روایت این رخداد تاریخی، نگارش متن این نمایش بیش از دوسال زمان گرفت و اسم این نمایش را نیز از یکی از منابع به نام «مردان مرد»: نوشته جناب دوانی الهام گرفتیم.»

محبی در انتها شرایط جشنواره را عالی توصیف کرده و توجه به هنرمندان استانی را اتفاقی مهم در تاریخ جشنواره تئاتر فجر قلمداد می کند که جای تشکر دارد. او استقبال قابل توجه تماشاگران از جشنواره را مایه دلگرمی خود و گروهش برای ادامه راه می داند.

شاید آخرین چیزی که بتواند تصویر سیستان و بلوچستان را در ذهن عموم مردم بازآفرینی کند تئاتر باشد اما واقعیت این است که گروه های تئاتر این استان جنوب شرقی کشور، امسال حضوری مؤثر در جشنواره تئاتر فجر داشتند و نشان دادند سیستانی ها و بلوچ ها در این عرصه هیچ چیزی کمتر از سایر استان های کشور ندارند. «مردمان مرد» تئاتری بود که هنرمندان سیستان و بلوچستان برای چهل و یکمین جشنواره تئاتر فجر تدارک دیدند. تئاتری مذهبی که یک واقعه تاریخی نادیده را برای مخاطبش روایت می کند.

ارسلان محبی کارگردان و نمایشنامه نویس تئاتر «مردمان مرد» درباره این تئاتر می گوید: «مردمان مرد روایتی از تاریخ پرافتخار سیستان و بلوچستان است. نیاز بود ما تاریخ زندگی اهالی این خطه را به نمایش بگذاریم زیرا تا کنون نگاه در عرصه هنر به این استان نگاه دقیقی نبوده و نقاط درخشان تاریخی و فرهنگی این استان دیده نشده. متأسفانه آسیب های اجتماعی نقطه پررنگ هنرمندان در مواجهه با سیستان و بلوچستان است.» محبی معتقد است نگاه اهالی هنر به استان سیستان و بلوچستان باید تغییر کند و «مردمان مرد» تلاشی در این مسیر است. او ادامه می دهد: «مردمان مرد، برگرفته از یک واقعه تاریخی در دیار سیستان و ارادت این مردم به اهل بیت است، اهالی مطالعه تاریخ خوب می دانند که مردم سیستان و بلوچستان اولین قیام برای خونخواهی امام حسین (ع) را ترتیب دادند اما فاصله هنر و ریشه های تاریخی ما سبب شده که بسیاری از مردم این نکته را ندانند. گروه ما قسمتی از این نمایش را در مسیر پیاده روی اربعین اجرا کرد و ضمن استقبال فوق العاده زائرین، مورد سؤال قرار گرفتیم و بیش از آنچه برای اجرا زمان صرف کرده بودیم، وقت گذاشتیم تا اسناد این واقعه تاریخی را برای عموم مردم شرح دهیم.» اشاره

ارسلان محبی:

مردمان مرد روایتی از تاریخ پرافتخار سیستان و بلوچستان است. نیاز بود ما تاریخ زندگی اهالی این خطه را به نمایش بگذاریم زیرا تا کنون نگاه در عرصه هنر به این استان نگاه دقیقی نبوده و نقاط درخشان تاریخی و فرهنگی این استان دیده نشده است

«شاه اسماعیل» و یک تردید شاهانه

همراه می کند. «شاه اسماعیل» را یک گروه هنری از پارس آباد استان اردبیل به جشنواره فجر چهل و یکم آورد و نشان داد متن خوب در هنرهای نمایشی از هر چیزی مهم تر است. سینما، سریال و تئاتر؛ فرقی نمی کند. متن خوب معجزه گر است و می تواند بی ادعای ترین گروه ها را به بهترین گروه ها تبدیل کند.

دارد؟ مطمئن نیستیم اما مطمئنیم تردیدهای شاه اسماعیل در جهان این تئاتر واقعی است. واقعی و ازلی. چیزی است از جنس تردیدهای همه حاکمان در همه تاریخ، مصلحت یا اقتدار؟ عشق یا تدبیر؟ جنگ یا صلح؟ حمیت یا عقلانیت؟ این علامت سؤال های تأمل برانگیز است که درام «شاه اسماعیل» را سربا نگه می دارد و مخاطب را در تمام طول هفتاد دقیقه نمایش، همراه خود می کند. شاه اسماعیل این تئاتر، باید تصمیمی سخت بگیرد و قصه، قصه رسیدن به همین تصمیم سخت است. تصمیمی که یک سمی آن مشاوران امین و عالمان دینی و مصلحت عموم قرار دارد، سوی دیگرش تکاپوی رزم سالاران و بی تابی جنگاوران و البته پریشانی برخاسته از یک دل عاشق. «شاه اسماعیل» تئاتر کم خرج و بی ادعایی است. دکوری بسیار ساده دارد و بیشتر از چشم مخاطب، روی ذهن حساب باز کرده. بیراه نیست اگر «شاه اسماعیل» را اصلاً یک نمایش مینیمال بدانیم؛ یک تلاش هنری برای گفتن و شنیدن از قصه های تاریخی ناگفته ای که حتی برای مردمان چند قرن بعد هم گفتنی هایی دارند. مزیت بزرگ «شاه اسماعیل» در این است که تردیدهای پادشاه صفوی را هوشمندانه با مخاطب شریک می شود و تلاطم همین پرسش ها و تردیدهاست که تماشاگر را تا انتها با قصه شاه اسماعیل

تاریخ همیشه برای درام نویسان یک ماده خام جذاب است، یک فرصت درخشان برای دستمایه قرار دادن قصه هایی واقعی که می توانند مخاطب را درگیر کنند. واقعیت، منبعی تمام نشدنی برای خلق قصه است و فیلمسازان زیادی، بهترین کارهایشان را وام دار تاریخ اند. در عالم نمایش اما کار تاریخی ساختن دشوار است. صحنه تئاتر اساساً امکان خلق دکورهای عظیم و بازنمایی تاریخ را از کارگردان می گیرد و آنچه در تئاتر تاریخی به کار می آید نه شکل و جسم، که روح تاریخ است. نمایشنامه نویسی باید آنقدر چیره دست باشد که بتواند قصه های تاریخی را بدون زرق و برق هایش، درونی کند و از دل این فرایند درونی سازی، یک نمایشنامه دیدنی بیرون بکشد. چنین کاری سخت است و مهارت زیادی را می طلبد، مهارتی که خالقان تئاتر «شاه اسماعیل» تا حد زیادی آن را دارند.

ماجرای «شاه اسماعیل» از یک عشق آغاز می شود. عشقی که شاه صفوی را دلپسته دختری ترک تبار می کند و این عشق در کوران شکست چالدران، به فراقی عمیق و دردناک می انجامد؛ فراقی که شاه برای درمانش باید تصمیمی سخت بگیرد و اینجاست که درام تئاتر «شاه اسماعیل» شکل می گیرد. درامی حول «انتخاب» سخت یک پادشاه. ماجرای شاه اسماعیل و دختری به نام «تاج لی» و واقعیت